

Vapaaporsitustyöryhmän loppuraportti

29.5.2020

Jäsenet

Puheenjohtaja: Tiina Malm, maa- ja metsätalousministeriö
Varapuheenjohtaja: Susanna Ahlström, maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Koivumäki, maa- ja metsätalousministeriö
Eeva Loikkanen, maa- ja metsätalousministeriö
Pekka Pihamaa, maa- ja metsätalousministeriö (sijaisena Antero Nikander)
Timo Keskinen, Ruokavirasto
Taina Mikkonen, Ruokavirasto
Sari Niemi, Ruokavirasto (sijaisena Reija Lesonen)
Tiina Kauppinen, Luonnonvarakeskus/ Eläinten hyvinvointikeskus EHK (sijaisena Satu Raussi)
Anna Valros, Helsingin yliopisto
Leena Suojala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Jonas Laxåback, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC
Timo Heikkilä, Suomen Sikayrittäjät ry
Jaakko Kohtala, Atria/A-tuottajat Oy (sijaisena Niina Immonen)
Martti Hassila, Snellmanin Lihanjalostus Oy
Veli-Matti Jäppilä, HKScan Finland
Heidi Kivekäs, Animalia
Maria Lindqvist, SEY Suomen Eläinsuojelu

Sihteerinä toimi Eeva Loikkanen, maa- ja metsätalousministeriö

Tehtävä

Työryhmän tehtävänä oli selvittää hallitusohjelman mukaisesti, miten voidaan tukea sika-alan tavoitetta porsitushäkeistä luopumiseksi. Työryhmä esittää vapaaporsituksen määritelmän ja sen, miten vapaaporsitusta voidaan edistää lainsäädännön ja tulevan rahoituskauden tukijärjestelmien kautta. Työryhmän tulee kiinnittää huomiota sikojen hyvinvoinnin edistämiseen porsituksen yhteydessä.

Työryhmän määräaika oli 11.2.-31.5.2020.

Taustaa

Eläinten aseman muuntumisesta Suomessa tehtiin yhteiskuntatieteellinen selvitys eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelua varten. Selvityksessä käsiteltiin muutoksia eläinten pidon ja hoidon käytännöissä, kansalaisten eläinsuojeluasenteissa ja kulutuskäyttäytymisessä, kansalaistoiminnassa ja julkisessa keskustelussa, valtionhallinnon harjoittamassa eläinsuojelupolitiikassa sekä teollisuuden ja kaupan eläinten hyvinvoinnin säätelyssä. Julkinen keskustelu eläinten hyvinvoinnista on lisääntynyt ja siitä on tullut aikaisempaa huomattavasti vahvemmin yhteiskunnallinen ja poliittinen teema. ([Eläinten aseman muuttuminen Suomessa 2011](#))

Taloustutkimus Oy toteutti tutkimuksen tuotanto- ja turkiseläinten kohtelusta SEY Suomen eläinsuojelun toimeksiannosta 9.-12.9.2019. Tutkimuksessa kysyttiin: ”Suomessa pidetään miljoonia tuotanto- ja turkiseläimiä pienessä häkissä tai tilassa, jossa liikkuminen ei ole mahdollista. Kuinka samaa tai eri mieltä olette seuraavan väittämän kanssa?”. Kyselyyn vastasi 1 003 henkilöä. 80 % vastaajista haluaa tuotanto- ja turkiseläimet pois ahtaista häkeistä ja parsista. ([SEY:n tutkimus 2019](#))

Porsivat emakot ovat suurimmassa osassa sikaloita porsituskarsinassa kääntymisen estävässä porsitushäkissä. Porsitushäkin tarkoitus on estää emakkoa menemästä makuulle porsaiden päälle ja tallomasta porsaitaan, mutta samalla häkki rajoittaa merkittävästi emakon käyttäytymistä. Häkki rajoittaa muun muassa emakon sisäsyntyistä, hormonien säätelemää pesäntekokäyttäytymistä. Emakoita porsitetaan myös vapaana, jolloin porsituskarsinan pinta-ala on selvästi suurempi kuin porsitushäkkiä käytettäessä. Porsivalle emakolle on tärkeää olla tarjolla pesäntekomateriaalia tyydyttämään hormonaalinen pesänrakennustarve. Pesäntekomateriaaliksi sopii esimerkiksi olki tai paperi. Porsaille ja emakolle tulee lisäksi tarjota virikkeeksi tongittavaa materiaalia, kuten olkea, kutterilastua tai paperia.

Tuoreessa [väitöskirjassa](#) ja aiheeseen liittyvässä [artikkelissa](#) on todettu, että ennen vierotusta tarjottu virikemateriaali estää myöhempää hännänpurentaa.

Tuotantoeläinten kasvattamiseen liittyvä etiikka nousee yhteiskunnallisessa keskustelussa koko ajan vahvemmin esiin ja vapaaporsitus on yksi edellytys tulevaisuuden vastuulliselle toiminnalle. Komission 20.5.2020 julkaisemassa [Pelloilta pöytään-strategiassa](#) on todettu, että ihmiset kiinnostuvat kasvavaa huomiota mm. ruuan tuotannon eettisiin tekijöihin. Myös eläinten hyvinvointi nousee tässä strategiassa esille.

Työryhmän tehtävä rajattiin koskemaan tukijärjestelmää ja vapaaehtoisia toimia. Työryhmä ei siten ota kantaa eläinsuojelulain uudistukseen. Keskeisiä vapaaehtoisia toimia ovat tuettu rakentaminen, eläinten hyvinvointikorvaukset sekä koulutus ja neuvonta.

Eläinsuojelulain uudistaminen

Eläinsuojelusäädökset asettavat eläintenpidon vähimmäisvaatimukset. Vapaaehtoiset toimenpiteet ylittävät nämä vähimmäisvaatimukset.

Eläinsuojelulain uudistuksessa modernisoidaan vuodelta 1996 oleva laki vastaamaan eläintenpidolle ja lainsäädännölle nykypäivänä asetettavia vaatimuksia. Hankkeessa uudistetaan eläinsuojelulaki perustuslain vaatimusten mukaiseksi. Samalla eläinsuojelulainsäädäntöä pyritään selkiyttämään nykyisestä. Uudistuksen tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin parantaminen ja eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen. Tavoitteena on myös varmistaa EU-lainsäädännön tehokas täytäntöönpano kansallisessa lainsäädännössä. Eläinsuojelulain uudistamisessa otetaan huomioon uusin tutkimustieto eläinten tarpeista ja hyvinvoinnin vaatimuksista. Työn tueksi on teetetty useita asiantuntijaselvityksiä. Hallituksen esitys eläintenhyvinvointilaiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kevälistuntokaudella 2021. Emakoiden ja ensikoiden pito porsitushäkissä olisi esityksen mukaan sallittua jatkossakin.

Komissio on käynnistänyt EU:n tuotantoeläinten hyvinvointilainsäädännön arvioinnin:

https://ec.europa.eu/food/animals/welfare/strategy/evaluation-eu-legislation-welfare-farmed-animals_en

Työryhmän esitykset

Määritelmä

Työryhmä katsoo, että selkeä määritelmä tarjoaa yhteiset pelisäännöt toimijoille. Määritelmän tarkoituksena on myös rajata pois rutiininomainen häkitys. Työryhmä esittää määritelmäksi seuraavaa:

Vapaaporsituksessa ensikko/emakko on vapaana ennen porsimista, koko porsimisajan ja sen jälkeen koko imetysajan. Ensikon/emakon liikkumista voidaan rajoittaa vain poikkeustapauksissa ja tilapäisesti, jos se on tarpeen eläinlääkinnällisten tai muiden hoitotoimenpiteiden, porsaiden turvallisuuden tai työturvallisuuden vuoksi. Karsinassa on oltava kiinteää pohjaa ja riittävästi sopivaa materiaalia pesäntekoa varten sekä tongittavaksi ja kuivikkeeksi. Pesäntekomateriaalia on oltava tarjolla koko ajan porsimiseen asti.

Virikemateriaalia ja kuiviketta on oltava koko ajan. Karsinassa ensikon/emakon on päästävä esteettä kääntymään ympäri. Karsinassa on oltava kiinteälattiainen suojattu alue porsaille, joka on tarvittaessa katettu ja lämmitetty.

Työryhmä pitää tärkeänä, että tuetun rakentamisen säädöksiin ohjataan investointitukia vapaaporsituksen edistämiseen.

Mikäli vapaaporsituksen osalta tarvitaan tarkempia eläintenhyvinvointivaatimuksia kuten esimerkiksi emakon käytettävissä olevan tilan määrittelyä, niitä voidaan antaa tulevan eläintenhyvinvointilain nojalla annettavan eläinlajikohtaisen säädöksen kautta.

Selvitykset, hankkeet ja tutkimukset

Tällä hetkellä ei ole saatavilla vapaaporsituksessa olevien emakoiden kokonaismäärää. Työryhmä suosittaa, että vapaaporsituksessa olevien emakoiden määrää aletaan tilastoida.

Snellman teki kyselyn työryhmän toimiaikana, jossa selvitettiin viljelijöiden kokemuksia vapaaporsituksesta.

Adobe Acrobat
Document

Keväällä 2020 käynnistettiin vapaaporsituksen hyviä käytäntöjä selvittävä kehittämishanke (maaseutuohjelman alueiden välinen kehittämishanke, A-tuottajat yhteistyössä eri tahojen kanssa), jossa selvitetään mm. käytössä olevia karsinavaihtoehtoja ja bioturvallisia pesäntekomateriaaleja sekä pilottiryhmä isommille tiloille sopivista vaihtoehdoista tavoitteena asteittainen häkin käytön vähentäminen. Määräaika on joulukuun loppuun 2021.

Vapaaporsituksesta käynnistetään elokuussa 2020 tutkimus (MMM:n T&K-rahoitus, Helsingin yliopisto). Työtä tehdään rinnakkain ed. selvityksen ja hankkeen kanssa. Tutkimus sai myös lihatalojen ja MTK:n tuen tutkimushankkeelle. Hankkeen tavoitteena on saada aikaan laaja keskustelu, rakennusratkaisuja, materiaalia neuvojille ja ehdotuksia toimiviksi ratkaisuisi.

Selvityksestä, hankkeesta ja tutkimuksesta saadaan hyviä käytäntöjä ja materiaalia koulutuksien ja neuvonnan käyttöön. Määräaika on joulukuun loppuun 2021.

Koulutukset ja neuvonta

Työryhmä esittää, että koulutuksella ja neuvonnalla edistetään vapaaporsituksessa huomioon otettavia, eläinten hyvinvointia edistäviä, seikkoja ja ratkaisuja. Työryhmän keskusteluissa selvitettiin hyviä käytäntöjä ja ratkaisuja Helsingin yliopiston esityksen pohjalta. Ratkaisuja selvitetään lisää em. hankkeessa ja tutkimuksessa.

Eläinten hyvinvointikorvaukset

Työryhmä näki tärkeäksi, että tulevan rahoituskauden valmistelussa osana CAP-suunnitelman eläinten hyvinvointikorvauksia vapaaporsitusta edistetään korvaamalla siitä aiheutuvia kustannuksia ja tulonmenetyksiä. Valmistelussa on kuitenkin otettava huomioon jo aiemmin eläintenhyvinvointiohjeiden mukaan investoineiden tilojen asema.

Maatalousinvestoinnit

Työryhmä pitää tärkeänä, että maatalousinvestoinneilla edistetään vapaaporsitusta. Työryhmä esittää, että jatkossa tukea myönnetään vain sellaisiin porsitussikaloiden laajennus- ja uudisrakennusinvestointeihin, joissa toteutetaan määritelmän mukaista vapaaporsitusta. Tämä ohjaisi tuotantoa kohti tavoitetta vapaaporsitukseen siirtymiseksi. Myös valintakriteereitä koskevissa ratkaisuissa painoa voidaan antaa vapaaporsitukselle. Lisäksi rakentamista koskevilla säädöksillä, ohjeistuksella ja neuvonnalla voidaan tuoda esiin vapaaporsitukseen liittyvät parhaat käytännöt. Ajantasaisen seurantatiedon saatavuus vapaaporsitukseen liittyvistä investoinneista hyödyttäisi alan kehittymistä ja tehtäviä ratkaisuja.

Markkinointi

Eläinten hyvinvointi kiinnostaa kuluttajia ja avaa mahdollisuuksia markkinoinnille. Eläinten hyvinvointi kiinnostaa kuluttajia ja avaa mahdollisuuksia markkinoinnille. Myös kotimaisuus kiinnostaa kuluttajia. Työryhmä katsoi, että markkinoinnin lähtökohdana tulee olla selkeät määritelmät, tuotantomuotojen läpinäkyvyys ja ymmärrettävyys kuluttajalle.

Tuotantoeläinten kasvattamiseen liittyvä etiikka nousee koko ajan vahvemmin esiin ja vapaaporsitus on edellytys tulevaisuuden vastuulliselle toiminnalle. Eläinten hyvinvointia edistävät tuotantomenetelmät ja niistä viestiminen ovat tärkeä osa tuotantoketjua.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa parhaillaan Luonnonvarakeskuksen vetämää hanketta, jossa selvitetään mahdollisuutta toteuttaa eläintenhyvinvointimerkintäjärjestelmä Suomessa. Hanke tuottaa ehdotuksen merkintäjärjestelmästä myös sianlihantuotannolle. Kansallinen eläintenhyvinvointimerkkikonsepti on valmistumassa piakkoin ja siihen on mitä todennäköisimmin tulossa tasot sekä vapaalle imetykselle että vapaaporsimiselle.

EU:ssa on paljon erilaisia vapaaehtoisia eläintenhyvinvointimerkkejä ja muutamassa jäsenvaltiossa on toteutettu kansallinen eläintenhyvinvointimerkintäjärjestelmä. EU:n neuvoston päätelmissä vuodelta 2019 jäsenmaat kannattivat tarvetta selvittää EU-tasoisesta eläintenhyvinvointimerkintäjärjestelmän toteuttamista ja sen mahdollisia vaikutuksia. Saksa, jolla vasta on valmistunut sianlihantuotannon kansallinen hyvinvointimerkintäjärjestelmä, jatkaa todennäköisesti EU:n eläintenhyvinvointimerkinnän käsittelyä puheenjohtajuuskaudellaan syksyllä 2020.